

Гордієнко О. А., О. Р. Прищепа, // Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року) / за заг. ред. Т.І. Шанкова – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2021. – С. 19 – 23.

О. Р. Прищепа,

студентка ННІ педагогіки;

науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент

кафедри початкової освіти

та культури фахової мови **Гордієнко О. А.**

(Житомирський державний університет

імені Івана Франка)

Взаємозв'язок сім'ї і школи в моральному вихованні молодших школярів

На сучасному етапі, коли відбувається стрімке знецінення основних ідеалів та цінностей та водночас зростання вимог суспільства до культури особистості, проблеми морального виховання набувають дедалі більшої гостроти. Це викликає необхідність широких досліджень означених проблем. Вони особливо важливі, коли йдеться про молодший шкільний вік – сензитивний період для формування істинних моральних якостей, переконань [2, с. 36–48]. Дитина засвоює саме в сім'ї морально-етичні принципи та загальнолюдські поняття, на яких ґрунтується педагогічний досвід народу: добро і зло, правда і кривда, корисне і шкідливе. У вирішенні завдань усебічного розвитку та виховання особистості значення батьківського авторитету, єдності сім'ї і школи важко переоцінити [1, с.54].

Саме в молодшому шкільному віці поглиблюються знання про мораль та моральну поведінку, її основи, формуються цінності та стійкі моральні переконання, які ставатимуть міцнішими з дорослішанням дитини;

формується здатність не лише засвоювати моральні знання та цінності, але й застосовувати їх у своїй поведінці, а також вміння аналізувати дії та вчинки з погляду моралі. Досвід провідних методистів в галузі морального виховання підростаючого покоління засвідчує: сім'я – найстійкіший інститут суспільства, який акумулює в собі всі найважливіші його ознаки, найкращий вихователь, носій найвищих національних ідеалів. Батько й мати несуть відповідальність за формування морального обличчя дитини [3, с. 5–8].

Для реалізації програми взаємодії сім'ї і школи в моральному вихованні молодших школярів було визначено структурні компоненти моральної вихованості учнів, а також подано їх характеристику (див. таблицю 1).

Таблиця 1. Компоненти моральної вихованості учнів початкових класів

азв а	Характеристика
Когнітив	Знання про норми, принципи, закономірності вияву моралі, моральну поведінку, про те, яка поведінка вважається аморальною. Школяр може навести приклади вияву моральної та негативної поведінки у своєму житті та в житті інших.
Емоційно-	Наявність в учня системи моральних цінностей та позитивної мотивації до їх вияву Школяр характеризується чіткими моральними орієнтаціями (моральними цінностями) у своєму житті, які співвідносяться із загальносуспільними; має позитивне ставлення до моральних цінностей. Мотивація до вияву моральних принципів, норм та цінностей має внутрішній позитивний і стійкий характер.

Поведінк	Здатність виявляти свої знання, цінності, мотиви та переконання у відповідній моральній поведінці. Учень виявляє стійкість моральної поведінки у своєму житті та діяльності.
-----------------	--

Також було розроблено рівні розвитку моральної вихованості учнів.

Таблиця 2. Рівні розвитку моральної вихованості учнів

І рівень	<i>Характеристика</i>
<i>Високий</i>	Учень має повні чіткі знання та уявлення про моральні норми, принципи, якості морального спрямування та володіє вичерпною інформацією щодо вміння застосовувати ці характеристики у своєму житті та відносно інших, виявляє стійкі позитивні реакції щодо вияву моральних цінностей у своєму житті, які співвідносить із загальносуспільними; мотиви вияву моральної поведінки – позитивні.
<i>Середній</i>	Школяр має поверхові, іноді неусвідомлені знання про мораль, моральні норми, принципи, чесноти, а також про моральні якості, цінності та установки, які мають негативне спрямування. Дитина ситуативно виявляє зацікавленість щодо вияву моральних цінностей та не завжди позитивну мотивацію щодо виявлення моральних якостей (діють, бо так кажуть дорослі), не завжди може діяти правильно в ситуаціях, які передбачають вибір, іноді уникає участі в них.
<i>Низький</i>	Учень характеризується поверховими знаннями про мораль: норми, цінності, якості та моральну поведінку, виявляє байдужість або негативне ставлення до вияву моральності у власних діях та вчинках, майже не виявляє себе правильно в ситуаціях, які передбачають моральні вчинки.

Спираючись на визначені показники рівнів моральної вихованості, серед учнів 3-х класів було проведене анкетування і з'ясовано, що більшість учнів (60 %) мали середній рівень розвитку моральної вихованості. Вони мають недостатні знання про моральні норми, принципи, цінності та особливості їх вияву у своєму житті та діяльності, в них не сформований стійкий та усвідомлений інтерес до вияву моральності у своїй поведінці, проте їх ставлення до моральних цінностей має здебільшого позитивний характер. Такі школярі не завжди в активний спосіб можуть виявити свої знання та переконання. Частина дітей (30 %) виявили низький рівень моральної вихованості (поверхові знання та уявлення про мораль, невміння обґрунтувати свій вибір, відсутність інтересу та негативне ставлення до вияву моральності у своїх діях і вчинках, мотиви діяльності – через примус або прохання інших). І лише 10 % виявили високий рівень розвитку моральної вихованості.

Було встановлено, що однією з причин є недостатня співпраця вчителя з батьками, відмінність між цілями та завданнями виховання сім'ї та школи. Це надало можливість говорити про актуальність і доцільність розробки ефективної системи організації морального виховання молодших школярів у свідомій взаємодії педагогів та батьків, яка передбачала бажання разом удосконалюватись та розвивати особистість кожної дитини.

Було проведено батьківські збори, де батьків ознайомили із загальними результатами дослідження. Анкетування батьків засвідчило, що деякі з них приділяють недостатньо часу питанням морального виховання дітей, не завжди мають чіткі уявлення про засоби та шляхи морального виховання. Водночас батьки виявили зацікавленість та бажання брати участь у програмі взаємодії сім'ї та школи в питаннях морального виховання дітей "Дружня шкільна родина".

Отже, оскільки дослідження виявило недостатність рівня сформованості моральної вихованості учнів, було розроблено авторську програму "Дружня шкільна родина", яка передбачала співпрацю батьків

учнів та навчального закладу. Мета: створення організаційно-педагогічних умов для взаємодії батьків і педагогів заради підвищення рівня морального виховання дітей молодшого шкільного віку. Основні завдання: підвищення психолого-педагогічної культури батьків, розвиток їх активної педагогічної позиції, а також вироблення колективних рішень, єдиних цілей та вимог до морального виховання дітей. Були запропоновані різні форми і методи взаємодії з батьками: батьківські збори, Дні відкритих дверей, Дні добрих справ, різноманітні виховні позакласні заходи з застосуванням ситуацій успіху, ситуацій морального вибору, цікаві бесіди та зустрічі, ігри, конкурси та ін. Усі заходи програми були спрямовані на формування інтересу та позитивної мотивації учнів та батьків до співпраці, надання позитивного прикладу дорослих дітям, формування успішної взаємодії та співпраці між учасниками.

Опишемо детальніше заходи та зміст програми "Дружня шкільна родина".

1."Школа педагогічних знань". Організація роботи психолого-педагогічної консультативної служби для батьків, яка буде надавати допомогу з будь-яких проблем у вихованні дитини, допоможе озброїти батьків основами педагогічної культури, ознайомити з актуальними питаннями виховання дітей [5, с. 7–9].

2."День відкритих дверей". Запрошення батьків на уроки, які дадуть змогу побачити роботу вчителя, поспостерігати за діяльністю дітей під час занять, привернути увагу батьків до проблем виховання.

3.Батьківські збори: "Як не запізнитися з вихованням чуйності, доброти, дитини?" Приблизно за 2 тижні класний керівник повідомляє тему та пропонує літературу, де батьки можуть детальніше ознайомитися зі змістом тематики. На зборах учитель наголошує на важливості морального виховання. Разом вони доходять думки, що необхідні співпраця, єдність цілей і завдань [4, с. 48–57].

4. Позакласний захід "Успіх – у єдності!" Захід

проходить у формі змагань, учасниками яких є діти та батьки. Мета: зблизити дітей із батьками, навчити учнів працювати в команді, підтримувати учасників та допомагати їм.

5. День добрих справ. У цей день учитель, батьки та діти мають разом виконувати заздалегідь продумані справи (висадження квітів, прибирання території, покращення стану підручників тощо), які сприятимуть формуванню в дітей певних моральних якостей (доброти, справедливості, щирості, старанності, доброзичливості, працьовитості, самостійності, чуйності тощо).

6. Підсумкова бесіда з батьками. Учитель із батьками підводять підсумки проведеної роботи і визначають план подальшої співпраці.

Отже, ефективними організаційно-педагогічними умовами морального виховання молодших школярів є озброєння батьків знаннями та вміннями взаємодії з дітьми, добір таких форм і методів роботи, які забезпечуватимуть безпосередній контакт батьків і дітей, спільні цікаві справи. Серед заходів, спрямованих на активну співпрацю школи з сім'єю, можуть бути збори, зустрічі, бесіди, свята, ранки, відкриті уроки, дні відкритих дверей, екскурсії та поїздки тощо. Вони повинні проводитись систематично та подобатися як батькам, так і дітям.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 248 с.
2. Баранов С. П., Болотна Л. Р., Сластьонін В. А. Педагогіка. Київ : Академвидав, 2012. 566 с.
3. Дерев'янкіна Н. В. Сучасна школа і проблеми освоєння життєвих і соціальних ролей. *Виховна робота в школі*. 2007. № 4. С. 5–8.

4. Кричевська Ю. Ю. Впровадження особистісно зорієнтованої системи виховання як засіб формування класу-родини. *Початкова школа*. 2006. № 3. С. 48 –51.

5. Кудрявцева В. Робота вчителя початкових класів із батьками. *Початкова освіта*. 2008. № 21. С. 7–10.